

סוג הבחינה : בגרות
מועד הבחינה : חורף תשפ"ג, 2023
מספר השאלון : 05391
נספח : חוברת דפים ממסכת סנהדרין

תורה שבעל פה

גמרא מסכת סנהדרין

הוראות

א. משך הבחינה : שתיים

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה :

פרק ראשון – (6X13) - 78 נקודות

פרק שני – (2X11) - 22 נקודות

סה"כ 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין

ד. הוראות מיוחדות : אין

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (78 נקודות)

ענו על שש מן השאלות 1-9 (לכל שאלה - 13 נקודות)

1. ריבוי נשים למלך וטעמא דקרא

- א. במשנה יש מחלוקת בנוגע לריבוי נשים למלך. מדברי רבי שמעון במשנה הסיקה הגמרא ש"רבי שמעון לא דריש טעמא דקרא".
- הסבירו כיצד הסיקה הגמרא מדברי רבי שמעון במשנה שהוא לא דורש טעמא דקרא. (3 נקודות)
- ב. (1) הגמרא הביאה ברייתא כדי להוכיח ש"רבי שמעון דריש טעמא דקרא" כתבו את שלוש המילים האחרונות של ברייתא זו.
- (2) הסבירו כיצד הסיקה הגמרא מדברי רבי יהודה בברייתא שהוא לא דורש טעמא דקרא. (5 נקודות)
- ג. "ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו" (דברים י"ז, י"ז).
- על פי מסקנת הגמרא, כתבו מה למד רבי שמעון ממילות הפסוק המודגשות בקו, והסבירו מדוע הוא למד זאת. (5 נקודות)

2. האם מותר לכהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית

- א. רבן (חכמים) אסרו על הכהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית. הסבירו את הטעם לאיסור של רבן. בתשובתך התייחס למשמרות הכהונה ולבניין בית המקדש. היעזר ברש"י. (4 נקודות)
- ב. (1) "דאמר רב אחא דרך מיל ושינה כלשהו מפיגין את היין".
- על פי דברי רב אחא, מותר לכהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית. הסבירו מדוע.
- (2) על פי דברי רב נחמן בשם רבה בר אבוה, באיזה תנאי מותר לכהנים לשתות יין לאחר חורבן הבית, ומדוע? (5 נקודות)
- ג. על פי רב אשי, הסבירו מדוע לאחר חורבן הבית אסרו חכמים על הכהנים לשתות יין אך התירו להם לגדל שיער. (4 נקודות)

3. המשחק בקוביה ומפריחי יונים

- א. על פי רמי בר חמא, המשחק בקוביה פסול לעדות "משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא". על פי רש"י, הסבירו מהי "אסמכתא", והסבירו מהי הכוונה במילים "אסמכתא לא קניא". (4 נקודות)
- ב. המשחק בקוביה שיש לו אומנות אחרת – האם הוא פסול לעדות? ענו על פי רמי בר חמא ועל פי רב ששת, וכתבו את הנימוק של כל אחד מהם. (3 נקודות)
- ג. הגמרא מציעה שתי אפשרויות להבין את מעשיהם של מפריחי היונים. (1) הסבירו לפי כל אחת מהאפשרויות מה המעשה.
- (2) הסבירו מדוע כל אחד מאלו שהציע אחת האפשרויות לא קיבל את האפשרות השניה. (6 נקודות)

4. "הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין"

"תנא הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין"

- א. מהו ההבדל בין גזלן לחמסן? (2 נקודות)
- ב. (1) הגמרא הקשתה על הברייתא: "גזלן דאורייתא הוא".
הסבירו את קושיית הגמרא.
- (2) הגמרא אומרת ביחס לגזלנים: "כיון דחזו דסוף סוף ממונא הוא דקא שקלי פסלינהו רבנן".
הסבירו מדוע קבעו חכמים שגזלנים פסולים לעדות. היעזרו ברש"י.
- (7 נקודות)
- ג. כתבו בלשונכם מדוע בתחילה לא נפסלו גבאים לעדות, ומה גרם לחכמים לפסול את הגבאים לעדות.
(4 נקודות)

5. סוחרי שביעית והאיסור לעבוד בשדה בשנה השביעית

- א. במשנה נאמר ש"סוחרי שביעית" פסולים לעדות.
- (1) ציינו את המילה בתורה שממנה נלמד האיסור לסחור בפירות שביעית.
- (2) הסבירו מדוע סוחרי שביעית פסולים לעדות.
(5 נקודות)
- ב. "מכריז רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא"
- (1) מהי "ארנונא", ומדוע היא גרמה לרבי ינאי להכריז "פוקו וזרעו בשביעית"?
- (2) בנוגע לשנה השביעית נכתב בתורה "שדך לא תזרע".
רבי ינאי התיר לזרוע בשביעית על אף האיסור מן התורה לעשות זאת. על מה מבוסס היתר זה?
(5 נקודות)
- ג. ריש לקיש אמר לחכמים שלימדו זכות על אדם שזמר בשביעית: "הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות". הסבירו את דברי ריש לקיש האלה.
(3 נקודות)

6. הרודף

- א. "אמר רב הונא קטן הרודף ניתן להצילו בנפשו"
- (1) כתבו בלשונכם את המקרה ואת הדין שבדברי רב הונא.
- (2) הסבירו את טעם הדין. בתשובתכם הסבירו מהי התראה.
(5 נקודות)
- ב. (1) הרודף אחר חברו ניתן להצילו בנפשו – הגמרא הציעה שדין זה נלמד מ"נערה המאורסה".
על לימוד זה הקשתה הגמרא "וכי עונשין מן הדין"? הסבירו את קושיית הגמרא.
- (2) על פי תירוצה הגמרא, הלימוד מ"נערה המאורסה" הוא באמצעות היקש.
הסבירו מהו "היקש", וכתבו מהו ההיקש במקרה זה. (5 נקודות)
- ג. מדוע הרודף אחר נערה המאורסה מצילין אותה בנפשו ואילו כהן גדול שרודף אחר אלמנה לא מצילים אותה בנפשו? (3 נקודות)

7. "ייהרג ואל יעבור"

- א. "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ו, ה)
- (1) הסבירו בלשונכם מדוע נכתב בפסוק גם "בכל נפשך" וגם "בכל מאדך".
- (2) מהי ההלכה שלמדה הגמרא מן הדרשה של רבי אליעזר על פסוק זה? (5 נקודות)
- ב. הגמרא הקשתה "והא אסתר פרהסיא הוואי".
- (1) העתיקו למחברתכם את המשפט שעליו הקשתה הגמרא קושיה זו, והסבירו את קושיית הגמרא.
- (2) על פי התירוץ של רבא לקושיית הגמרא, באיזה מקרה חייבים למסור את הנפש על עבירה בפרהסיא, ובאיזה מקרה אין חייבים למסור את הנפש על עבירה בפרהסיא? (5 נקודות)
- ג. הסבירו את ההוכחה של רבא לתירוץ מן המקרה של "קוואקי ודימונקי". (3 נקודות)

8. קטע שלא נלמד

- לפניכם סוגיה מן הגמרא במסכת סנהדרין, דף כז, ע"א.
- למדו את הסוגיה, וענו על השאלות שאחריה. היעזרו בפירוש רש"י.
- סוגיה זו עוסקת במחלוקת בין אביי ורבא בנוגע לפסולי עדות.
- ביאור מילים: מומר האוכל נבילות לתיאבון – יהודי שאוכל בשר נבילה מחמת הנאתו, ולא מתוך מרידה בה'. מומר האוכל נבילות להכעיס – יהודי שאוכל בשר נבילה כדי להכעיס את ה'.

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

מומר

אוכל נבילות לתיאבון דברי הכל פסול להכעיס אביי אמר פסול רבא אמר כשר אביי אמר פסול דהוה ליה רשע ורחמנא אמר אל תשת רשע עד ורבא אמר כשר רשע דחמם בעינן מיתבי אל תשת רשע עד אל תשת חמם עד אלו גולנין ומלוי רביות

מומר¹

אוכל נבילות לתיאבון דברי הכל פסול. דכיון דמשום ממון קעציד דהא שכיחא צוול טפי מדהיתירא הוה ליה כרשע דחמם ופסול לעדות: ומלוי רבית. הני אין אכל אוכל נבילות להכעיס לא. ומיהו לתיאבון כגולנין ומלוי רבית דמו דמשום ממון קעציד הלכך חשוד למישקל שומדא ואסרודי שקרא:

- א. מדוע מומר האוכל נבילות לתיאבון פסול לעדות לדברי הכל? (4 נקודות)
- ב. אביי ורבא נחלקו בנוגע לכשרותו לעדות של מומר האוכל נבילות להכעיס. כתבו את דעת אביי ואת הטעם לדעתו, וכתבו את דעת רבא ואת הטעם לדעתו. (5 נקודות)
- ג. הגמרא הקשתה על אחת מן הדעות במחלוקת. הסבירו את הקושיה. בתשובתכם כתבו על מי הקושיה. (4 נקודות)

9. יסודות תורה שבעל פה

- א. (1) באיזו תקופה היתה "כנסת הגדולה", וכמה חברים היו בה?
 (2) כתבו תקנה אחת של אנשי כנסת הגדולה. (5 נקודות)
- ב. "כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, לא נִתְּנָה להן אלא כחיטים להוציא מהן סולת, וכפשתן להוציא ממנו בגד" (מדרש אליהו זוטא).
 הסבירו את המשל, וכתבו מהו הייעוד של התורה שבעל פה על פי משל זה. (5 נקודות)
- ג. הגמרא שואלת מדוע נפסקה החלכה כבית הלל במחלוקות בינם ובין בית שמאי.
 כתבו את תשובת הגמרא על שאלה זו. (3 נקודות)

פרק שני (22 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 10-15 (לכל שאלה – 11 נקודות)

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

10. מהלכות המלך – יבום וחליצה וחלוקת שלל מלחמה

- א. (1) במשנה שבתחילת פרק שני נאמר בנוגע למלך: "לא חולץ ולא חולצין לאשתו לא מייבם ולא מייבמין לאשתו רבי יהודה אומר אם רצה לחלוץ או לייבם זכור לטוב".
על דברים אלה הקשתה הגמרא: "איני והאמר רב אשי ... שתהא אימתו עליך"
הסבירו את הקושיה. בתשובתכם כתבו על מי הקשתה הגמרא קושיה זו – על תנא קמא או על רבי יהודה.
- (2) הגמרא תרצה קושיה זו: "מצוה שאני".
הסבירו בלשונכם מה הכוונה, במה המצווה שונה.
(5 נקודות)
- ב. "ת"ר אוצרות מלכים למלך ושאר ביזה שבזזין מחצה למלך ומחצה לעם".
(1) הסבירו בלשונכם את המקרה והדין המסומנים בקו.
(2) כתבו מהו הדין שנלמד מן הפסוק "וימשחו לה' לנגיד ולצדוק [לכהן]", והסבירו כיצד דין זה נלמד מן הפסוק.
(6 נקודות)

11. העונש של אבנר וקינת דוד עליו

- א. "והמלך דוד הולך אחרי המיטה" (שמואל ב, ג, לא)
(1) כיצד מסבירים חכמים במשנה את מעשהו של דוד?
(2) מה לומד רבי יהודה בברייתא מפסוק זה?
(4 נקודות)
- ב. דוד קונן על אבנר "ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתיים הוגשו כנפול לפני בני עולה נפלת" (שמואל ב, ג, ל"ד)
על פי הגמרא יש מחלוקת בין רב יהודה בשם רב ובין רבי יצחק בנוגע לאופן הקריאה של פסוק זה.
(1) כתבו לפי מי מן האמוראים יש לקרוא את הפסוק בסימן קריאה בסופו, ולפי מי מן האמוראים יש לקרוא את הפסוק בסימן שאלה בסופו.
(2) הסבירו בלשונך את הפסוק לפי כל אחד מן האמוראים.
(7 נקודות)

12. פרשת המלך ומינוי המלך

- א. "אמר רב יהודה אמר שמואל כל האמור בפרשת מלך מותר בו".
 על פי רב יהודה בשם שמואל, כתבו בלשונך דוגמה אחת לדבר שמלך מותר בו.
 (2 נקודות)
- ב. "זקנים שבדור כהוגן שאלו... אבל עמי הארץ שבהן קלקלו..."
 גם זקני הדור וגם עמי הארץ בקשו למנות עליהם מלך.
 מדוע הבקשה של זקני הדור היתה "כהוגן", ומדוע הבקשה של עמי הארץ נחשבת קלקול? היעזר ברש"י.
 (4 נקודות)
- ג. "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ..."
 (1) מדוע ציינה הברייטא דווקא את שלוש המצוות האלה הרי יש מצוות נוספות שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ? היעזרו ברש"י.
 (2) הוכיחו בנוגע לשתים מן המצוות האלה שיש לקיימן רק לאחר הכניסה לארץ. היעזרו ברש"י.
 (5 נקודות)

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

13. טעמי המצוות

א. (1) "ואמר רבי יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה..."

על פי רבי יצחק, ציינו מה הן שתי המצוות שנתגלו טעמן, וכתבו בלשונכם את הטעם לכל אחת מהן.

(2) עיינו בדברי הרב חיים דוד הלוי שלפניכם, וענו על השאלה שאחריהם.

רצונו יתברך, שתורתו ומצוותיה יינתנו לנו לא במסגרת קפואה של חוק יבש, אלא ברוח נעימה, בשכנוע, בהסברה, ואם תמצי לומר, טעמים ונימוקים, או קרוב לזה. ואל תשיבנו מדברי ר' יצחק: "מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם..." (סנהדרין כא ע"ב), ומזה נראה שכאילו לא נתגלו בתורה יותר מטעמן של שתי מצוות בלבד. ואין זו סתירה. שכל המצוות שנתבאר טעמן בתורה, ורבות הן מאד, הרי שמקורן או בזיכרון אירועים היסטוריים-לאומיים, או בנימוקים שאינם נתונים לשינוי בידי אדם, כיסודות הקדושה וכדומה, ולגבי אלה אין קיים כל חשש של סטייה בגלל הטעם, פרט לשתי מצוות אלה, שנמוקם וטעמם הוא מתוך החשש לעתיד: "פן יסור", ו"פן ישיב", והן בבחינת סיג וגדר, ומסוג זה לא נמנו באמת יותר משתים, וכדברי ר' יצחק.

(הרב חיים דוד הלוי, מקור חיים השלם, חלק א, דברי פתיחה)

על פי הרב חיים דוד הלוי, הסבירו מהו ההבדל בין סוג הטעם של שתי המצוות שעליהן דיבר רבי יצחק ובין סוג הטעם של שאר המצוות שהתורה גילתה את טעמן.

(6 נקודות)

עיינו בדברי הרב זאב קרוב שלפניכם, וענו על השאלה שאחריהם.

ב.

שני סייגים חשובים ישנם בבואנו לדרוש טעמי המצוות. ראשית אסור שקיום המצוות יהיה מותנה בהבנתן. אדם חייב לקיים את כל המצוות גם אם אינו מבין את טעמיהן. קיום המצוות הוא מצד "גזרה גזרתי חוקה חקקתי", ולא בגלל שאין להם טעמים, אלא משום שהטעמים הם כל כך מרוממים עד שאין האדם יכול להבינם על בורים. שנית, יש לדעת כי הטעמים שאנו אומרים אינם סיבת המצווה, כי אם הטעמים שלנו במצווה. טעם המצווה נשגב ונעלה הוא מאתנו, והטעם שאנו אומרים במצווה הוא צד אחד שנראה לנו בה. לכן הננו רואים כי למצווה אחת נאמרו טעמים רבים, משום שכל אחד רואה טעם אחר לפי מדרגתו ומעלתו.

(הרב זאב קרוב, "דרישת טעמי מצוות", דע מה שתשיב לעצמך)

על פי הרב זאב קרוב, מה הם שני הסייגים בלימוד טעמי המצוות, ומהי הסיבה לסייגים האלה?

(5 נקודות)

א.

עיינו בדברי הרב עובדיה יוסף שלפניך, וענו על השאלות שאחריהם.

האם מותר מן הדין להשתתף בקניית כרטיסי הגרלה של מפעל הפיס? במשנה סנהדרין (כד ב) שנינו, אלו הפסולים לעדות, המשחק בקוביא....

...ותבט עיני להרב הגאון רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (יורה דעה סי' ה סעיף ג, עמוד פח) שנשאל בנידון דידן, האם מותר לקנות כרטיס הגרלה של מפעל הפיס? והשיב, שאין לאסור מטעם איסור שחוק בקוביא....

ומה שכתב עוד הרב ישכיל עבדי שם: "ועוד, הרי אפילו בקוביא מפורש בדברי הרמ"א בהגה [שולחן ערוך חושן משפט סימן שע, ג], שאין זה אלא 'באין לו אומנות אלא הוא', אבל אם יש לו אומנות אינו פסול. ובנידון דידן הרי הוא רק משתתף בפייס ותו לא". עד כאן. במחילת כבוד תורתו, לא שמיה מתיא [אינה ראייה]. שאמנם הרמב"ם [הל' עדות יב, ד] ומרן השו"ע [סימן שע שם] כתבו בהדיא "והוא שאין לו אומנות אלא הוא", אך זהו רק לענין לפוסלו לעדות, אבל לענין איסור גזל מדבריהם מטעם אסמכתא, גם כשיש לו אומנות אחרת, איסורא מיהא איכא [יש בכל זאת איסור], וכמפורש בדבריהם.

(הרב עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר, חלק ז, חושן משפט סימן ו)

(1) על פי דברי הרב עובדיה יוסף המצוטטים, כתבו מה פסק הרב עובדיה הדאיה ("ישכיל עבדי") בנוגע להשתתפות בהגרלת מפעל הפיס, והסבירו את הראיה לפסיקתו.

(2) הרב עובדיה יוסף דחה את הראיה של הרב עובדיה הדאיה. הסבירו את הדחיה. (6 נקודות)

ב.

עיינו בדברי הרב אברהם שפירא שלפניך, וענו על השאלה שאחריהם.

הדבר נראה פשוט שחשש גזל אין כאן, משום שחז"ל אסרו רק כשהפרס שעומד ליפול בגורלו של המשתתף בגורל מונח לפניו, ועל זה גופא מטיל גורל מי יקבל הכסף הזה. שכל אחד מהמשתתפים מניח משלו על שולחן הקוביא, כי אז יש ספק שכל אחד בטוח בלבו שכסף זה שלו המונח לפניו - יוחזר לו עם תוספת הרווח. ועל כן בעומק לבו אינו מקנה בלב שלם וזה נשאר שלו, ולכן יש כאן חשש גזל למי שזכה בכסף, וזהו משחק בקוביא שאסרו חז"ל [תוד"ה הלכה]. אבל בהגרלות כגון מפעל הפיס שהכסף משולם לסוכנות המפעל, הקונה יודע בבירור שכסף זה לא יוחזר אליו, אלא הסוכן יעבירו לסוכנות המקומית ויושם בבנק, ואח"כ יעבירו ללשכה הראשית, ואין לקונה כל צפייה שכסף זה יוחזר אליו, אלא המפעל ודאי זוכה בהם לחלוטין. וע"כ אין חשש שמא לא התכוון להקנות את הכסף לחלוטין. אלא יש בלבו תקוה שבסופו של דבר לאחר כמה ימים, זה (כסף הקניה) יגרום לו רווח כפול ומכופל, משום שהמספר שלו יזכה בסכום גדול. תקוה כזו יש לכל משקיע בעסק, שמקווה להרוויח מההשקעה שהשקיע, אבל אם תקוותו נכזבת אין בזה כדי לעשות את ההשקעה לגזל.... וסברה נוספת, כיון שהנהלת מפעל הפיס מוכרת תעודות הגרלה, והתמורה היא עצמה שווה כסף, ויש לה ערך, כי ניתן למכרה לאחרים, וגם ספרדי יכול למכרה לאשכנזי, שלדעת הכל אין זה בשבילו משחק של קוביא אסורה, אין זה דומה למה שהמחבר אוסר משום קוביא.

(הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא, "רכישת כרטיסי פיס", תחומין, ה (תשמ"ה), עמ' 301-302)

על פי הרב אברהם שפירא, גם אם במקרה של המשחק בקוביא יש חשש גזל, בכלז את מותר לקנות כרטיס הגרלה של מפעל הפיס. הסבירו את שני הנימוקים לדעתו.

(5 נקודות)

א.

בנוגע לשפיקות דמים הדין הוא "ייהרג ואל יעבור"

הגמרא מציינת את המקור לדין זה: "רוצח גופיה מנא לן סברא הוא..."

רש"י כותב: "סברא הוא – שלא תידחה נפש חברו, דאיכא תרתי, איבוד נשמה ועבירה, מפני נפשו

דליכא אלא חדא, איבוד נשמה והוא לא יעבור"

הסבירו את הסברה על פי דברי רש"י המצוטטים.

(4 נקודות)

ב.

עיינו בדברי הרב מאיר אבולעפיא ("יד רמה") שלפניכם, וענו על השאלות שאחריהם.

ואם תאמר אני ראוי להאריך ימים יתר מזה וקא מיקיים בי "וחי בהם" טפי, דמאי חזית דדמא דידך

סומק טפי, כלומר אדום ובריא ונפשך יקרה בעיני המקום וראוי לחיות יתר מחברך כדי שתאמר מוטב

יידחו חייו של זה שהן מעוטין מפני חייך שהן מרובים, דקא מיקיים בך "וחי בהם" טפי, דילמא דמא

דחברך סומק טפי והוא ראוי לחיות ולהאריך ימים יתר ממך, ונפשו יקרה בעיני המקום יתר מחייך.

ויש לפרש שלא ניתנו מצות לידחות אצל פיקוח נפש אלא כדי שיחיה ויקיים מצות הרבה כדאמרין

התם (יומא פה ע"ב): "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". אבל הכא גבי רציחה מאי

חזית דדמא דידך סומק טפי וראוי להאריך ימים יתר מחברך כדי שתאמר ידחו חייו שהן מעוטין ואינן

מספיקין לקיים בהם מצות הרבה מפני חיי שהן מרובין וראויים לקיים בהם מצות הרבה, דילמא דמא

דחברך סומק טפי.

(הרב מאיר הלוי אבולעפיא, יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף עד עמוד א)

(1) חז"ל קבעו שפיקוח נפש דוחה את כל המצוות. על פי ה"יד רמ"ה", הסבירו בלשונכם את הטעם

לדין זה.

(2) "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה" – ה"יד רמ"ה" למד מדברים אלה את הטעם

לדין שפיקוח נפש דוחה את כל המצוות. הסבירו לימוד זה.

(4 נקודות)

ג.

במקרה שאומרים לאדם: "הרוג את פלוני, ואם לא – נהרוג אותך", הדין הוא "ייהרג ואל יעבור".

על פי ה"יד רמ"ה" המצוטט בסעיף ב, הסבירו מדוע אין פוסקים במקרה זה שפיקוח נפש דוחה את

כל המצוות.

(3 נקודות)

בהצלחה!